Mirosław Stanisław Wierzbicki

Uniwersytą Pontificia Salesiana

NAUCZYCIEL-WYCHOWAWCA W INSTYTUCJACH SALEZJAŃSKICH O projekcie badań pedeutologicznych

Wstęp

Problematyka badań pedeutologicznych w *instytucjach salezjańskich* dobrze wpisuje się w tematykę studiów nad polską myślą pedagogiczną drugiej połowy XX i początków XXI w. Zwrócenie uwagi na stan badań, kierunki poszukiwań i projekty badawcze wydaje się być istotne na przełomie drugiego tysiąclecia.

Z historii wychowania dowiadujemy się, że tradycja zawodu nauczyciela jest dłuższa niż instytucja szkoły. Dlatego literatura przedmiotu z zakresu badań pedeutologicznych wymaga ciągłego wzbogacania. Jednym z pedagogów, który zajął się studiami pedeutologicznymi był Antoni Smołalski. Przedstawiał on nauczyciela w pismach historycznych, społecznych i ogólnopedagogicznych¹. We współczesnej

¹ Por. A. Smołalski, *Pedeutologia historyczna*, Wrocław 2006, s. 8.; *Bibliografia adnotowana do dziejów nauczycielstwa w Polsce*, Wrocław 2000; *Historyczne podstawy historii organizacji szkolnictwa w Polsce*, t. I–III, Kraków 1999; *Struktura zawodowa nauczycielstwa w Polsce do 1939 roku*, Opole 1996; *Idealy wychowawcze w polskiej myśli pedagogicznej od XVI wieku do końca II Rzeczypospolitej*, Opole 1994; *Stosunki służbowe i warunki pracy nauczycieli w Polsce do 1939 r.*,

pedagogice tematem nauczyciela zajmowali się też niektórzy pedagodzy, reprezentanci różnych subdyscyplin pedagogicznych². Ich badania były więc bodźcem do studiów nad nauczycielem szkół salezjańskich³.

Celem niniejszego artykułu jest więc zapoznanie się ze stanem badań na temat nauczyciela-wychowawcy w szkolnictwie salezjańskim. W ramach tych badań podejmowało się próbę zaprezentowania nauczyciela w instytucjach salezjańskich, przedstawiając refleksję nad nauczycielem w literaturze przedmiotu, podstawach źródłowych oraz wskazując na ewolucję zadań nauczyciela we współczesnej szkole salezjańskiej.

1. Nauczyciel-wychowawca w instytucjach salezjańskich

Pierwsze szkoły salezjańskie zakładał ks. Jan Bosko w Turynie w drugiej połowie XIX w. Swoje źródło mają one we wcześniej wypracowanej

Opole 1994; *Koncepcja międzynarodowej ustawy edukacyjnej*, w: *I międzynarodowe dyscyplinarne sympozjum*, Opole 1992, s. 181–190; *Potrzeba przygotowania nauczycieli do współpracy międzynarodowej*, „*Studia Pedagogiczne*”, t. LXI, Wrocław 1991; *Tezy i hipotezy pedagogiki*, Wrocław 2001; *Uposażenie nauczycieli w Polsce, zarys historyczny do 1939 r.*, Opole 1990; *Osoba i zawód nauczyciela w polskiej myśli pedagogicznej do 1939 roku*, Wrocław 1983; *Problematyka badawcza dziejów nauczycielskiego ruchu zawodowego w Polsce*, w: *Z badań nad zawodem nauczyciela*, pod. red. S. Krawcewicza, Warszawa 1979; *Wizje nauczyciela w polskiej myśli pedagogicznej do 1939 roku*, Opole 1997; *Identyfikacja nauczyciela z zawodem*, „*Ruch Pedagogiczny*”, 1978, nr 1; *Związek Nauczycielstwa Polskiego na Dolnym Śląsku w latach 1945–1970*, Wrocław 1976.

² Wśród autorów badających rzeczywistość szkolną i nauczycielską w polskiej myśli pedagogicznej możemy wymienić takie osoby, jak: J. W. Dawid, Z. Mysłakowski, S. Szuman, M. Kreutz, Wanda Dzierzbicka, Łukasz Kurdybacha. Natomiast ci, którzy zajmowali się problematyką pedeutologiczną w II poł. XX w. i na początku XXI w. są: Stanisław Nalaskowski, Aleksander Nalaskowski, Roman Schulz, Krzysztof Rubacha, Janusz Homplewicz, Henryka Kwiatkowska, Wincenty Okoń, Robert Kwaśnica, Jan Bohucki i Władysława Szulakiewicz.

³ Por. M. Wierzbicki, *Nauczyciel w szkole salezjańskiej*, Warszawa 2011, s. 21; Dziennik Ustaw nr 95, *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. O systemie oświaty*, Rozdz. 8, art. 82.

metodzie wychowania zwanej systemem prewencyjnym⁴. Metoda ta praktykowana była przez wychowawców przygotowanych w oratorium, które było pierwszą instytucją edukacyjną założoną przez Jana Bosko. W instytucji tej promowano integralny rozwój młodego człowieka realizowany w stwierdzeniu „wychowywać dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli”⁵. Oratoria okazały się jednak ośrodkami niewystarczającymi do odpowiedniego przygotowania młodzieży, dlatego Bosko rozpoczął zakładanie szkół. W latach swojej młodości kojarzył on szkołę głównie z represją i surowością ze strony nauczycieli⁶. Toteż w szkołach salezjańskich miało być inaczej, nauczyciel-wychowawca miał być uosobieniem dobra, wyrozumiałości, kompetencji wychowawczych i dydaktycznych. Bosko, omawiając swój system wychowawczy, tłumaczył: „chcę uczynić trochę dobra, na rzecz młodych i opuszczonych ludzi oraz przeznaczyć wszystkie moje siły, aby oni stali się dobrymi chrześcijanami rozwijając się religijnie i uczciwymi obywatelami w społeczeństwie”⁷. Jego cele wychowawcze zostały nakreślone w niewielkiej objętościowo pracy pt. *System prewencyjny w wychowaniu młodzieży*, wydanej w Nicei w roku 1875⁸. W przedstawionej metodzie nauczyciele odnajdywali program, który pomagał im ustosunkować się do wychowywania i kształcenia podopiecznych. Jednym z filarów wychowawczych była edukacja religijna realizowana dzięki środkom, tj. „sakramenty, msza św., teologia łaski, modlitwa, rozmyślanie, kierownictwo duchowe, nauka religii, rekolekcje, ćwiczenie dobrej śmierci”⁹. Na przykładzie wskazanych środków wychowawczych zauważamy doskonałe połączenie tzw. *praxis* z wychowaniem

⁴ G. Bosco, *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù*, Leumann (TO) 1998, s. 12.

⁵ P. Braidó, *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di don Bosco*, Roma 1999, s. 48.

⁶ G. Bosco, *Memorie dell'oratorio di s. Francesco di Sales dal 1815 al 1855*, Roma 1991, s. 31.

⁷ Tamże, s. 200.

⁸ G. Bosco, *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù*, s. 12.

⁹ K. Misiaszek, *Pedagogika salezjanów* [Towarzystwa św. Franciszka Salezego], w: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, t. 1, red. J. Kostkiewicz, Kraków 2012, s. 237–238.

religijnym, które wpływało na przemiany społeczne. Temu celowi służyły różne typy szkół. Pierwszymi były szkoły zawodowe zapewniające ubogiej młodzieży godne życie dzięki uczciwej pracy i kompetencjom zawodowym. Z czasem powstawały także gimnazja i szkoły średnie o charakterze ogólnokształcącym. Rozwijały się one najpierw we Włoszech, następnie we Francji, Hiszpanii, Anglii oraz w innych krajach pozaeuropejskich, np. Argentyna, Brazylia, itp.¹⁰

Wychowawcy z Towarzystwa Salezjańskiego pojawili się również w Polsce. W roku 1898 utworzyli pierwszą szkołę w Oświęcimiu¹¹. Jak wynika z materiałów archiwalnych, szkoły salezjańskie dobrze się rozwijały, nawet w najtrudniejszym okresie II wojny światowej. Po niej powracający nauczyciele dołożyli wiele starań do szybkiego rozwoju szkolnictwa salezjańskiego, który trwał do roku 1963. Trwający okres tzw. PRL-u, uwarunkowany polityką partyjną, zakazał zakonom prowadzenia placówek oświatowo-wychowawczych.

Ponowny rozwój działań wychowawczych w instytucjach salezjańskich nastąpił na początku lat 90. i trwa do dzisiaj. Według ustaleń Anny Majewskiej współcześni nauczyciele szkół salezjańskich w codziennej pracy wychowawczej skupiali się na istotnych priorytetach, mających na celu promocję wiedzy pomagającej młodzieży w rozwiązywaniu problemów życiowych. Starali się formować stałe postawy lub struktury w osobowości, otwartość na inne osoby i transcendencję. Duży nacisk kładli na pomoc młodzieży w zdobywaniu kompetencji i wiedzy techniczno-zawodowej. Wreszcie stwarzali warunki poznania różnych form komunikacji w celu wzbogacania i rozwoju w nowoczesnym środowisku, w jakim żyje młodzież¹². Wśród istotnych wyzwań społeczno-wychowawczych dla nauczycieli można

¹⁰ M. Wirth, *Da don Bosco ai nostri giorni. Tra storia e nuove sfide* (1815–2000), Roma 2000, s. 171–182.

¹¹ J. Krawiec, *Powstanie Towarzystwa Św. Franciszka Salezego oraz jego organizacja i działalność na ziemiach polskich*, Kraków 2004, s. 101; J. Ptaszkowski, *Rzecz o dobrej sławie Oświęcimia. Karty z historii zakładu księdza Bosko*, Kraków 1998, s. 14; A. Świda, *Towarzystwo Salezjańskie. Rys historyczny*, Kraków 1984, s. 58.

¹² A. Majewska, *Salezjanie i ich rola w szkolnictwie katolickim*, „Dialog i edukacja”, nr 10 (2000) 12.

wyróżnić: pluralizm kulturalny i religijny, proces sekularyzacji, relatywizm etyczny, nowe technologie i komunikacja, zjawisko imigracji, kryzys rodzinny, pojawianie się nowych rodzajów ubóstwa, niepewność pracy czy struktur ekonomiczno-politycznych¹³.

Wymienione priorytety w pracy szkolnej podkreślają tożsamość nauczyciela i nauczanie o charakterze ludowym, tworzącym w placówce „wspólnoty wychowawcze”, uwrażliwiający wychowanków na wartości ogólnoludzkie i chrześcijańskie¹⁴.

2. Stan badań nad nauczycielem instytucji salezjańskich

2.1. Zakres badań

Przedstawiając stan badań pedeutologicznych w instytucjach salezjańskich, należy podkreślić, iż nie przedstawia się on zadowalająco. Można odnaleźć stosunkowo niewiele prac ściśle pedeutologicznych, mówiących o nauczycielu szkoły salezjańskiej. Na ten temat więcej można znaleźć w środowisku włoskim, kraj ten bowiem posiada dużo bogatszą tradycję szkolnictwa salezjańskiego. Niemniej jednak ostatnie lata pokazują, iż pojawiło się kilka przykładów, które coraz odważniej traktują tematy pedeutologiczne dotyczące szkół salezjańskich.

W pierwszym dziesięcioleciu nowego wieku powstał projekt badawczy, w którym podjęto studium nad nauczycielem szkół salezjańskich. W badaniach studiowano zagadnienia obecności polskich salezjanów we Włoszech i ich przygotowanie do pracy wychowawczej na terenie Polski, działalność edukacyjną w szkołach w okresie pokoju i dwóch wojen światowych, podczas których tworzone nauczanie konspiracyjne. Uważnie starano się odtworzyć okres powojennej odnowy szkół, ośrodków wychowawczych, internatów, domów dziecka i oratoriów.

¹³ *Archiwum Inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego w Pile (ArITSP), Karta Tożsamości Szkoły Salezjańskiej.*

¹⁴ *Dykasterium Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe, Kraków 1999, s. 69–74.*

Badania te obejmowały również okres powojenny i przemiany ustrojowej w latach 90. ubiegłego wieku.

Na podstawie kwerendy archiwalnej ukazany został również wpływ organu prowadzącego szkoły salezjańskie na pracę nauczycieli. Podkreślono wówczas rolę i zadania osób związanych z zarządzaniem placówek. Zwrócono uwagę na postawę nauczyciela-salezjanina i jego rolę w szkole. Istotną i wydaje się nowatorską kwestią było przyjęcie się nauczycielowi świeckiemu i jego zadaniom edukacyjnym, przygotowaniu go do pracy pedagogicznej oraz stosowane metody wychowania i nauczania.

W przeprowadzonych studiach możliwe było przedstawienie niektórych kwestii związanych z pracą współczesnego nauczyciela w placówkach salezjańskich. Wśród ważniejszych zagadnień znalazły się: znajomość systemu prewencyjnego św. Jana Bosko, uczestnictwo w formach doskonalenia zawodowego, diagnoza i możliwości edukacyjne uczniów, współpraca z rodzicami oraz dyrekcją szkoły. Badania pokazały też zakres obowiązków nauczycieli oraz innowacje, pomysły i projekty edukacyjne. Zostały omówione kryteria oceny pracy nauczyciela, przyznawanie nagród i dodatków motywacyjnych. Przeanalizowano też wpływ nauczycieli na realizację celów dydaktyczno-wychowawczych. Badania ukazały więc pewien rodzaj ewolucji w pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczycieli szkół salezjańskich.

2.2. Literatura przedmiotu

W literaturze przedmiotu w ostatnich latach pojawiły się prace ukazujące funkcjonowanie szkolnictwa salezjańskiego z punktu widzenia historycznego. Do najbardziej znaczących należy zaliczyć pracę pt. *Nauczyciel w szkole salezjańskiej*, w której po raz pierwszy pojawił się obiektywny obraz osoby nauczyciela-wychowawcy w szkole salezjańskiej¹⁵. Zaprezentowano tam nauczyciela z punktu widzenia organizacyjnego, dydaktycznego i prawnego. Inną pozycją, na którą warto zwrócić uwagę jest *Salezjańskie szkolnictwo ponadpodstawowe w Polsce*

¹⁵ M. Wierzbicki, *Nauczyciel w szkole salezjańskiej*, Warszawa 2011.

1900–1963. *Rozwój i organizacja*, autorstwa Waldemara Żurka. Autor ukazał w niej historię szkolnictwa salezjańskiego od początków jego istnienia do roku 1963¹⁶. Anna Majewska natomiast, w swoim opracowaniu pt. *Szkolnictwo Salezjańskie w dobie rozwoju*, przedstawiła szkoły z terenu Polski północno-zachodniej (tzw. Inspektorii Pilska). Ta sama autorka podjęła temat szkoły katolickiej na przykładzie Collegium Salesianum w Bydgoszczy¹⁷. Pojawiły się też artykuły w salezjańskim periodyku naukowym „Seminare”, w którym autorzy analizowali głównie pedagogikę ks. Jana Bosko, nie poświęcając wiele miejsca problematyce pedeutologicznej¹⁸.

Na uwagę zasługują publikacje wydawane staraniem poszczególnych szkół, które obchodziły jubileusze swojego powstania. Omawia się w nich ogólną działalność wychowawczą salezjanów i osób świeckich współpracujących z nimi. Są to np. publikacje o szkole w Bydgoszczy, Sokołowie Podlaskim, Rumi, Oświęcimiu oraz Toruniu¹⁹.

¹⁶ W. Żurek, *Salezjańskie szkolnictwo ponadpodstawowe w Polsce 1900–1963. Rozwój i organizacja*, Lublin–Kraków 1996.

¹⁷ A. Majewska, *Szkoła Salezjańska w dobie rozwoju. Na przykładzie Inspektorii św. Wojciecha w Pile*, Piła 2004; A. Majewska, *Szkoła Katolicka nową ofertą edukacyjną. Na przykładzie Collegium Salesianum w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2002.

¹⁸ J. Pietrzykowski, *Szkoła salezjańska w Łodzi 1922–1992*, „Seminare” 10(1994), s. 229–245; P. Wawrzyńczak, *Założenia formalne i organizacyjne szkoły katolickiej*, „Seminare” 12(1996), s. 263–283; J. Niewęglowski, *Salezjanie i szkolnictwo*, „Seminare” 13(1997), s. 193–207; P. Wawrzyńczak, *Szkoła katolicka wraz z misją nauczycielską Kościoła*, „Seminare” 13(1997), s. 207–239; J. Koral, H. Skorowski, *Salezjanie polscy jako nauczyciele akademicy uniwersytetów i akademii*, „Seminare” 14(1998), s. 172–187; T. Rozmus, *Obecny stan szkolnictwa salezjańskiego w Polsce*, „Seminare” 14(1998), s. 187–201; B. Stańkowski, *Nauczanie religii w środowisku wielokulturowym. Wyniki badań empirycznych w katolickich szkołach gimnazjalnych w Rzymie*, „Seminare” 20(2004), s. 411–423; J. Pietrzykowski, *Formy działalności salezjanów w Jaciążku 1928–2003*, „Seminare” 21(2005), s. 47–61.

¹⁹ *Daj mi duszę, resztę zabierz. Salezjanie w Rumi 1937–1997*, red. Janusz Zdolski, Rumia 1997; *Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. Henryka Sienkiewicza w Sokołowie Podlaskim. Dziesięć lat działalności wychowawczej i dydaktycznej (1993–2003)*, red. P. Boczuła, J. Dzierżak, T. Kraska-Iwanowicz, M. Tutak, Sokołów Podlaski 2003; J. Ptaszkowski, *Rzecz o dobrej sławie Oświęcimia*.

Jedyną publikacją, w której zauważono aspekty pedeutologiczne jest pozycja o szkole salezjańskiej w Toruniu²⁰. W innych pracach pojawia się stosunkowo niewiele tematyki ściśle pedeutologicznej²¹. Cenną publikacją dla potrzeb badań nad nauczycielem jest *Księga Pamiątkowa* podsumowująca 75-lecie działalności salezjanów w Polsce, w której wielokrotnie został poruszony temat nauczyciela i szkolnictwa salezjańskiego²². Inną publikacją jubileuszową o pedagogice salezjańskiej w Polsce jest książka *Z Księdzem Bosko Ojcem i Nauczycielem Młodzieży – po stu latach*²³. Istotnym opracowaniem historycznym jest włoska książka Stanisława Zimniaka *Salesiani nella Mitteleuropa. Preistoria e storia della provincia Austro-Ungarica della Società di S. Francesco di Sales*. Autor rzetelnie traktuje w niej historię szkolnictwa salezjańskiego w Polsce²⁴. Natomiast praca, którą można uznać za fundament wychowawczej działalności salezjanów, to *Salezjańskie duszpasterstwo młodzieżowe. Podstawowe punkty odniesienia*²⁵. W tej publikacji o charakterze międzynarodowym przedstawiono zarys działań wychowawczych, wspominając o nauczycielach. Współczesnym dokumentem dotyczącym międzynarodowych projektów w działaniach wychowawczo-duszpasterskich w „świecie salezjańskim” jest włoskie wydanie książki pt. *La pastorale giovanile salesiana. Quadro di riferimento*²⁶.

²⁰ M. Wierzbicki, *Szkoły salezjańskie w Toruniu. Historia, edukacja i formacja religijna*, Toruń 2015.

²¹ J. Pietrzykowski, *Obecność Salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945–1952*, Kutno 1990.

²² *75-lat działalności Salezjanów w Polsce. Księga pamiątkowa*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewko, Łódź–Kraków 1974.

²³ *Z Księdzem Bosko Ojcem i Nauczycielem Młodzieży – po stu latach*, red. M. Dziubiński, Kraków 1998.

²⁴ S. Zimniak, *Salesiani nella Mitteleuropa. Preistoria e storia della provincia Austro-Ungarica della Società di S. Francesco di Sales (1868 ca.–1919)*, LAS, Roma 1997.

²⁵ Dykasterium Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, *Salezjańskie duszpasterstwo młodzieżowe. Podstawowe punkty odniesienia*, red. D. Bartocha, Kraków 1999.

²⁶ Dicastero per la Pastorale Giovanile Salesiana, *La Pastorale Giovanile Salesiana. Quadro di riferimento*, Roma 2014.

Na poziomie lokalnym kierunki pracy wychowawczej przedstawiają tzw. *Dyrektoria Inspektorialne*, będące owocem pracy salezjanów na Kapitułach. Opisują one sposób działania placówek wychowawczych, uaktualniając programy wychowawcze²⁷. Kolejna pozycja – *Współczesny wychowawca w stylu ks. Bosko przedstawia nauczyciela-wychowawcę widzianego oczyma różnych autorów*²⁸. Inne opracowanie, wydane nakładem Salezjańskiej Organizacji Sportowej, wskazuje na wychowawcę jako animatora grup młodzieżowych²⁹.

Warto wspomnieć o Wydawnictwie Salezjańskim wydającym opracowania na temat wychowania salezjańskiego³⁰. Można tu wskazać na jedną z publikacji przedstawiających podstawy pedagogiki księdza Bosko autorstwa Reinholda Weinschenka³¹. Należy wymienić też serię *Biblioteki Zagadnień Młodzieżowych*, która systematycznie wydaje pozycje książkowe podejmujące problematykę wychowawczą³². Wiele informacji odnoszących się do współpracy pedagogicznej świeckich

²⁷ *Dyrektorium Inspektorii św. Wojciecha*, Łądz–Piła 1998; *Inspektoria Salezjańska w Pile*, *Projekt wychowawczo-duszpasterski*, Piła 1998; *Inspektoria Salezjańska we Wrocławiu*, *Projekt wychowawczo-duszpasterski*, Wrocław 1998.

²⁸ *Współczesny wychowawca w stylu księdza Bosko*, red. J. Wilk, Lublin–Kraków 1998.

²⁹ *Animator grupy młodzieżowej*, red. E. Pleń, Z. Malinowski, T. Wróblewski, Warszawa 1994.

³⁰ C. Bissoli, *Jan Paweł II o systemie wychowawczym księdza Bosko*, Warszawa 2001.

³¹ R. Weinschenk, *Podstawy pedagogiki księdza Bosko*, Warszawa 1996. Reinhold Weinschenk – profesor pedagogiki w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Monachium; zajmował się pedagogiką, pedagogiką społeczną, dydaktyką, wychowaniem rodzinnym, kształceniem dorosłych oraz wychowaniem przez środki przekazu.

³² *Uczeń i nauczyciel w wyścigu do wiedzy – wybrane aspekty nauczania i uczenia się*, red. K. Franczak, S. Chrobak, Warszawa 2006; *Jestem wychowawcą. Model pracy z uczniem i klasą według systemu prewencyjnego Jana Bosko*, red. K. Franczak, Warszawa 2004; *Ksiądz Bosko i jego system wychowawczy*, red. J. Niewęglowski, Warszawa 2000.

z salezjanami dostarczają dokumenty Kapituł Generalnych Zgromadzenia Salezjańskiego³³.

W ostatnich latach pojawiła się trzytomowa publikacja na temat pedagogii różnorodnych zgromadzeń zakonnych³⁴. Publikacja ta wskazuje na całe bogactwo pedagogiczne różnorodnych „rodzin zakonnych” angażujących się w wychowanie dzieci i młodzieży. Wśród nich znajdują się też salezjanie wskazujący na spuściznę Jana Bosko³⁵.

Wymienione materiały były pomocne przy badaniach nad nauczycielem w szkolnictwie salezjańskim, jednak nie wyczerpują one tematyki, prezentują bowiem ogólne spojrzenie na pedagogów w instytucjach salezjańskich.

2.3. Źródła archiwalne i publikacje włoskie

Do omówienia zagadnień podjętych w badaniach nad nauczycielem wykorzystano źródła archiwalne i opracowania. Została przeprowadzona kwerenda w archiwach i bibliotekach w Rzymie i Turynie. W Turynie objęła ona Bibliotekę Salezjańskiego Instytutu Teologicznego oraz archiwum w miejscu pracy ks. Bosko na Valdocco. W Rzymie natomiast zbierane były materiały w Centralnym Archiwum Zgromadzenia Salezjańskiego i w Bibliotece Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego. Źródła tam odnalezione stały się podstawą do historycznego

³³ Kapituła Generalna 24 Salezjanów Księdza Bosko, *Salezjanie i świeccy: zjednoczenie i współuczestnictwo w duchu i posłudze księdza Bosko, Dokumenty Kapituły 24*, Kraków 1997.

³⁴ *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, red. J. Kostkiewicz, t. 1, Kraków 2012; *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, red. J. Kostkiewicz, K. Misiaszek, t. 2, Kraków 2013; *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, red. J. Kostkiewicz, t. 3, Kraków 2015.

³⁵ S. Zimniak, *Salesiani nella Mitteleuropa*; A. Świda, *Towarzystwo Salezjańskie*, s. 44–45; J. Krawiec, *Powstanie Towarzystwa Świętego Franciszka Salezego*, s. 72–76; S. Styrna, *Zgromadzenie Salezjańskie w Polsce w poszukiwaniu form odpowiedzi na potrzeby wychowawcze i duszpasterskie w latach 1898–1974*, w: *75 lat działalności Salezjanów w Polsce*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewko, Łódź–Kraków 1974, s. 12–13.

omówienia pracy nauczyciela-wychowawcy w instytucjach salezjańskich³⁶. Z przeprowadzonej kwerendy wynika, że we Włoszech znajdują się najważniejsze materiały źródłowe na temat działalności pierwszych szkół i nauczycieli. Szczególne znaczenie mają np. listy Jana Bosko, z których czerpie się duży zasób informacji o nauczycielach i wychowawcach pracujących w szkołach salezjańskich. Dużą pomocą w zrozumieniu rzeczywistości społeczno-organizacyjnej nauczycieli stał się miesięcznik „Bollettino Salesiano”, którego kompletne zbiory znajdują się w bibliotece Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie. Czasopismo to zostało założone przez ks. Bosko i opisuje między innymi pracę nauczycieli i współpracowników salezjańskich.

³⁶ G. Bosco, *Memorie dell'Oratorio di S. Francesco di Sales*; G. Bosco, *Scritti pedagogici e spirituali*, a cura di J. Borrego, P. Braido, A. da Silva Ferreira, F. Motto, J. M. PELLEZZO, LAS, Roma 1987; G. Bosco, *Una vita per i giovani*, a cura di B. Amata, Torino 1988; AA.VV., *Scommettiamo nell'educazione. Sistema educativo di don Bosco e situazione giovanile attuale*, Torino 1988; G. Ballesio, *Vita intima di D. Giovanni Bosco nel suo primo Oratorio di Torino*, Torino 1888; J. J. Bartolomè, *Il progetto di Dio. Sogno di un Bambino*, w: J. J. Bartolomè, F. Perrenchio, *Parola di Dio e Spirito Salesiano*, Torino 1996, s. 61–68; G. Bosco, *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù*, Torino 1998; L. Cian, *Il sistema preventivo di Don Bosco e i lineamenti caratteristici del suo stile*, Torino 1978; C. Colli, *Pedagogia spirituale di don Bosco e spirito salesiano*, Roma 1982; G. Costamagna, *Scritti di vita e spiritualità salesiana*, oprac. E. Valentini, Roma 1979; S. De Pieri, *Orientamento educativo e accompagnamento vocazionale*, Torino 2000; Don Bosco. *Attualità di un magistero pedagogico*, red. R. Giannatelli, Roma 1988; *La nuova evangelizzazione*, ACG 331, Roma 1989, s. 3–32; L. van Looy, *La formazione del salesiano educatore pastore: riflessi del Capitolo Generale (CG)23 sulla formazione iniziale*, Atti del Capitolo Generale (ACG) 338, Roma 1991; C. M. Martini, *Don Bosco: ispirazioni, proposte, strategie educative*, Elle Di Ci, Torino 1989; M. Midali, *Don Bosco nella storia. Atti del 1° Congresso Internazionale di Studi su Don Bosco*, LAS, Roma 1990; F. Motto, *Un sistema educativo sempre attuale*, Torino 2000; J.M. Pellezzo, *Valdocco nell'ottocento tra reale e ideale (1866–1889), Documenti e testimonianze*, Roma 1992; *Spiritualità salesiana per la nuova evangelizzazione*, ACG 334, Roma 1990, s. 5–46; E. Viganò, *Educare alla fede nella scuola*, Atti del Capitolo Salesiano (ACS) 344, Roma 1993, s. 3–35.

W badaniach wykorzystano również publikacje Pietro Braido³⁷. Kolejnymi autorami są: Carlo Nanni³⁸, zajmujący się szkołą salezjańską w Europie oraz Pietro Stella, który przedstawiał działalność Jana Bosko na tle wydarzeń historycznych³⁹. Innymi salezjanami, których publikacje zostały wykorzystane do badań nad nauczycielem są: Francesco Motto, Juan Edmundo Vecchi, Umberto Fontana, Sandro Ferraroli, Mario Pollo, Severino de Pieri, Ricardo Tonelli, Jose Manuel Prellezo i Mario Comoglio⁴⁰.

W badaniach dotyczących Polski wykorzystano materiały źródłowe z czterech archiwów salezjańskich znajdujących się w Krakowie, Warszawie, Pile i Wrocławiu. Dostarczyły one informacji o historii i aktualnym stanie szkolnictwa.

Źródła traktujące o pracy pedagogicznej współczesnego nauczyciela zostały odnalezione również w archiwach szkolnych w: Pile,

³⁷ Pietro Braido – profesor zwyczajny Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie, który był rektorem w latach 1974–1977. Zajmował się historią pedagogiki i katechetyki. Autor wielu publikacji, m.in.: *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*, red. P. Braido, Roma 1992; *Don Bosco nella chiesa a servizio dell'umanità. Studi e testimonianze*, red. P. Braido, Roma 1987; *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù*, red. P. Braido, Roma 1985; P. Braido, *L'esperienza pedagogica di don Bosco nel suo divenire*, w: *Don Bosco e la sua esperienza pedagogica: eredità, contesti, sviluppi, risonanze*. Atti del 5° Seminario di Orientamenti Pedagogici, Venezia-Cini, 3–5 ottobre 1988, red. C. Nanni, Roma 1989, s. 32–40; tenże, *Buon cristiano e onesto cittadino. Una formula dell'„umanesimo educativo di don Bosco”*, „Ricerche Storiche Salesiane” 13(1994), s. 7–75; tenże, *Il sistema preventivo in un decalogo per educatori*, Roma 1985; tenże, *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di don Bosco*, Roma 1999; tenże, *Il progetto operativo di don Bosco e l'utopia della società cristiana*, Roma 1982.

³⁸ *Il sistema preventivo e l'educazione dei giovani*, red. C. Nanni, LAS, Roma 1989; *Scuola salesiana e profezia in Europa*, red. C. Nanni, Roma 1996; C. Nanni, *L'educazione tra crisi e ricerca di senso*, Roma 1997.

³⁹ P. Stella, *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica. La canonizzazione (1888–1934)*, Roma 1988.

⁴⁰ *Prassi educativa pastorale e scienze dell'educazione*, red. J. Vecchi, J. M. Perelezzo, Roma 1988; U. Fontana, *Relacja sekretem wszelkiego wychowania*, Warszawa 2002; M. Pollo, *Le sfide educative dei giovani d'oggi*, Torino 2000; J. M. Prellezo, *Sistema educativo ed esperienza oratoriana di don Bosco*, Torino 2000.

Rumi, Szczecinie, Toruniu, Bydgoszczy, Trzcińcu, Rzepczynie. Do dokumentów najbardziej interesujących można zaliczyć protokoły rad pedagogicznych, zespołów wychowawczych i przedmiotowych oraz informacje dotyczące pracy wychowawczo-dydaktycznej i rozwoju zawodowego nauczycieli. Innymi ważnymi źródłami były czasopiśma salezjańskie. Należą do nich: „Rodzina Salezjańska”, biuletyn inspektorii św. Wojciecha w Pile, „Kontakt”. Dużo informacji na temat dydaktycznej pracy nauczycieli dostarczał Magazyn Salezjański „Don Bosco”. Rolę informacyjną spełniło natomiast tzw. *Elenko*, czyli dokument zawierający aktualne informacje o kadrze wychowawczej i placówkach prowadzonych przez salezjanów.

Bardzo cenne materiały znajdowały się w kronikach, biuletynach i informatorach wydawanych przez szkoły. Dodatkowo zebrano wiele relacji pisemnych i ustnych osób związanych ze szkolnictwem salezjańskim.

2.3. Ewolucja zawodu nauczyciela-wychowawcy w instytucjach salezjańskich

Przedstawiając ewolucję w pracy nauczyciela w szkołach salezjańskich, należy odnieść się do opracowań historycznych, wskazujących na zmiany, jakie nastąpiły w czasach współczesnych. Trzeba podkreślić, iż w pierwszych szkołach salezjańskich w odróżnieniu do współczesnych placówek pracowali głównie księża i bracia zakonnici. Byli oni wychowawcami, nauczycielami lub instruktorami zawodu. Salezianie pracujący w szkołach zajmowali się też duszpasterstwem i katechizacją, zawsze jednak stawiali wychowanie w centrum swoich zadań. Jako nauczyciele starali się pracować nad sferą religijno-moralną, intelektualną i zawodową u młodzieży. Dzięki profesjonalnej realizacji założeń dydaktyczno-wychowawczych doszło do szybkiego rozwoju szkolnictwa salezjańskiego. Fakt ten widać w danych statystycznych. W roku 1888 znajdowało się 16 szkół zawodowych, a po 100 latach było ich 156. Najczęściej księża byli nauczycielami przedmiotów ogólnokształcących, natomiast bracia zakonnici zajmowali się kształceniem zawodowym.

Od 1898 r. salezjanie pojawili się w Oświęcimiu. Ich dobra praca przynosiła oczekiwane owoce i rozwój innych szkół. Sytuację tę na ziemiach polskich sparaliżował wybuch I wojny światowej. Po wojnie nastąpiła odbudowa zniszczonych ośrodków oraz zakładanie innych. Do kraju powróciła znaczna grupa salezjanów będących za granicami Polski. Przykładem osoby przeżywającej ten czas poza krajem jest ks. Jan Ślusarczyk, który podczas wojny studiował w Foglizzo, a następnie powrócił do pracy w szkole Oświęcimskiej⁴¹.

Z całej Polski do salezjanów napływały prośby o przejęcie lub otwarcie nowych ośrodków oświatowych, np. w Kleczy Dolnej, szkoła w Aleksandrowie Kujawskim, Warszawie, Krakowie, Różanymstoku, Łodzi, Wilnie, Sokołowie Podlaskim, Lublinie, Przemyślu⁴².

Nauczyciele w tych szkołach charakteryzowali się dobrym przygotowaniem dydaktycznym, pedagogicznym i zawodowym. W trakcie II wojny światowej nauczyciele przeżywali czas prześladowania przez okupanta i zakazu działalności oświatowej. Prowadzili jednak tajne komplety i organizowali opiekę dla młodzieży⁴³. Wielu nauczycieli poległo w trakcie działań wojennych, głównie w obozach

⁴¹ Ks. Jan Ślusarczyk jest ciekawą postacią, o której należy wspomnieć choćby ze względu na to, że spisał polską historię Zgromadzenia Salezjańskiego. Urodził się 13.03.1895 r. w Starej Wsi k. Oświęcimia. W wieku siedemnastu lat złożył śluby zakonne (5.08.1912 r.), a następnie studiował filozofię. Podczas I wojny światowej przebywał we Włoszech w Foglizzo, gdzie studiował teologię. Święcenia kapłańskie otrzymał 7.09.1919 r. w San Gregorio k. Katanii we Włoszech. Powrócił następnie do Polski, by pracować jako radca w szkole oświęcimskiej oraz studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przebywał w wielu domach salezjańskich, m.in.: w Krakowie, Różanymstoku, ponownie w Oświęcimiu. Był przełożonym w Sokołowie Podlaskim, gdzie organizował gimnazjum salezjańskie. W trakcie wojny był szykanowany i prześladowany tak więc nie mógł pełnić funkcji przełożonego. Od 1934 r. był radcą inspektorialnym, a przez 16 lat inspektorem prowincji św. Jacka. Zmarł w Kopcu 18.12.1971 r.

⁴² A. Świda, *Towarzystwo Salezjańskie. Rys historyczny*, Kraków 1984, s. 149. Według „Pokłosa Salezjańskiego” inspektoria jeszcze przed podziałem posiadała 31 placówek, gdzie pracowało 435 salezjanów, a było wówczas 85 nowicjuszy, co stanowi razem 520 osób; S. Wilk, *Sto lat apostolstwa salezjańskiego w Polsce (1898–1998)*, Lublin–Warszawa 1998, s. 20.

⁴³ J. Ślusarczyk, *Historia Prowincji świętego Jacka Towarzystwa Salezjańskiego w Polsce, t. III. Wojna 1939–1945*, Pogrzebień 1966, (mps.) s. 8.

koncentracyjnych⁴⁴. Jednym z przykładów może być błogosławiony ks. Józef Kowalski, który zginął w oświęcimskim obozie⁴⁵. Sytuacja po II wojnie światowej znacznie się zmieniła, bowiem zgodnie z założeniem panującego systemu, szkolnictwo wyznaniowe przechodziło w ręce państwowe. Jedyną placówką funkcjonującą w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej była szkoła zawodowa w Oświęcimiu. W takiej sytuacji większość nauczycieli świeckich zmieniła jedynie organ prowadzący, bowiem szkoły przejęte od salezjanów najczęściej dalej funkcjonowały. Alternatywą dla księży i braci zakonnych stała się praca duszpasterska w parafiach, szczególnie na tzw. „ziemiach odzyskanych”⁴⁶. Rzeczywistość ta utrzymywała się do początków lat 90., kiedy nowe prawodawstwo oświatowe umożliwiło prowadzenie szkół niepublicznych i wyznaniowych⁴⁷. Zmiana ta pozwoliła salezjanom na otwieranie nowych placówek szkolno-wychowawczych i tym samym powrót do istoty ich powołania. Dlatego obecna rzeczywistość społeczno-polityczna oraz nowe kierunki odnowy i przebudowy szkolnictwa tworzą wyzwania dla nauczycieli szkół salezjańskich. Zachęca to pedagogów do odnowienia spojrzenia na szkołę XXI w. pod kątem kształcenia nauczycieli i profesjonalności wychowania.

⁴⁴ W. Jacewicz, J. Woś, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939–1945*, t. IV, z. II, Warszawa 1997.

⁴⁵ Ks. Józef Kowalski przed wojną współpracował z pogotowiem opiekuńczym na Dębnikach w Krakowie, w którym przebywała młodzież zatrzymywana przez policję za włóczęgostwo, kradzieże i inne wykroczenia. Uczył ich katechizmu, śpiewu, organizował gry i zabawy, prowadził pogadanki religijne, a w niedzielę sprawował Msze święte. W czasie wojny był aresztowany przez hitlerowców i osadzony w obozie w Oświęcimiu, gdzie został bestialsko zabity 4 lipca 1942 r. za odmowę podeptania swojego różańca. Por. M. Ankowska, *Błogosławiony salezjanin ksiądz Józef Kowalski – męczennik Oświęcimia*, w: „Rodzina Salezjańska. Biuletyn Inspektorii św. Wojciecha”, s. 13–14; J. Krawiec, *Cierpieć i być wzgardzonym. Błogosławiony ks. Józef Kowalski 1911–1942*, Kraków 1999; A. Świda, *Ksiądz Józef Kowalski 1911–1942*, w: *Chrześcijaństwo*, t. VII, Warszawa 1982; S. Szmidt, *Święci, Błogosławieni, Studzy Boży Rodziny Salezjańskiej*, Warszawa 1997.

⁴⁶ J. Pietrzykowski, *Obecność Salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945–1952*.

⁴⁷ Por. Dziennik Ustaw nr 95, *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. O systemie oświaty*.

Dzisiaj trzon kadry nauczycielskiej stanowią nauczyciele świeccy. Salezjanie natomiast ograniczają swoją pracę do zarządzania tymi ośrodkami i nauczania religii. Sytuacja ta wynika z faktu, że niewielu z nich posiada odpowiednie przygotowanie pedagogiczne, jak również liczba ich maleje z roku na rok. Nauczyciele świeccy natomiast, dzięki odpowiedniej formacji, wychowują młodzież zgodnie z metodą ks. Bosko w wyspecjalizowanych ośrodkach. Realizują oni cele wychowawcze przez animowanie, kierowanie i koordynowanie pracy wychowawczej, podkreślając indywidualne podejście w relacjach interpersonalnych, będących konkretnym wyrazem szacunku, przyjaźni, dyspozycyjności, wynikających z systemu prewencyjnego. W trakcie szkoleń organizowanych przez salezjanów nauczyciele uczyli się, jak stosować metodę wychowawczą w praktyce edukacyjnej, która sprzyja wzrostowi pozytywnych doświadczeń wychowanków. Starali się tworzyć dobre środowisko wychowawcze, proponując wartości rodzinne go zaufania i integralności edukacji pedagogiki salezjańskiej, której istotą są: kształcenie, dobroć i religia. Również dzisiaj w procesie rozwoju religijnego stosowane są „nadprzyrodzone środki”, takie jak: Pismo Święte, modlitwa, rekolekcje i dni formacji religijnej, sakramenty, nabożeństwo do Matki Bożej itp.

Z badań wynika, że nauczyciel w szkole salezjańskiej to osoba o wysoko rozwiniętym systemie wartości ogólnoludzkich i religijnych. Kieruje się ona dobrem ucznia i szanuje jego osobistą godność. W procesie dydaktycznym nauczyciel dostosowuje treści i metody do możliwości psychofizycznych wychowanków. Wychowawcy klas, współdziałają z nauczycielami uczącymi w ich oddziale i koordynują działania szkolne. Korzystają też z pomocy metodycznej i merytorycznej wyspecjalizowanych instytucji oświatowych i naukowych.

Kadrze pedagogicznej szkoły przewodniczy dyrektor będący salezjaninem⁴⁸. Bezpośrednimi jego współpracownikami są salezjanin, dyrektor ds. wychowawczych i dyrektor ds. dydaktycznych, najczęściej

⁴⁸ Archiwum Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego w Toruniu (ArGTST), Statut Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego w Toruniu, Organa szkoły § 11, ust. 3 i 4.

będący osobą świecką⁴⁹. W zarządzaniu szkołą pomagają inni salezianie, np. ekonom, prefekt czy salezianie koadiutorzy. Zarząd szkoły wspomagany jest przez organ prowadzący, tj. przełożonego salezjańskiej prowincji i Delegata ds. Szkół i Ośrodków Salezjańskich⁵⁰, którzy angażują się w organizowanie rad pedagogicznych szkoleniowych, sympozjów i zlotów nauczycieli⁵¹.

Według założeń statutowych nauczyciel systematycznie zapoznaje uczniów z podstawowymi prawami rozwoju przyrody, społeczeństwa, dociekliwości poznawczej. Taka forma myślenia wyrabia w uczniach umiejętność obiektywnego wartościowania i oceniania poznanych faktów oraz tworzenie należytych poglądów⁵². W wychowaniu akcentuje się wartości ideowe, moralne, etyczne i społeczne umożliwiające świadomy i właściwy wybór celów i dróg życiowych⁵³. Kładzie się też nacisk na współpracę szkoły ze środowiskiem lokalnym pozwalającym lepiej tworzyć tzw. „wspólnotę wychowawczą”.

⁴⁹ ArGTST, Protokół z działalności dydaktyczno-wychowawczej wicedyrektora ds. wychowawczych ks. mgr lic. Mirosława Wierzbickiego w Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego w Toruniu w I semestrze roku szkolnego 2007/8, s. 2–3.

⁵⁰ ArITSP, Kalendarz działalności Biura ds. Szkół i Ośrodków wychowawczych w Pile na rok 2008/2009.

⁵¹ ArITSP, M. T. Chmielewski, *Wychowawca w stylu salezjańskim*, referat podczas Salezjańskiego Sympozjum pt. „Współczesny wychowawca”, Piła 11.12.2004.

⁵² Archiwum Publicznego Technikum Towarzystwa Salezjańskiego w Oświęcimiu (APTTSOŚ), Statut Salezjańskiego Publicznego Technikum Towarzystwa Salezjańskiego w Oświęcimiu, Rodz. VII, Nauczyciele i pracownicy szkoły, § 32.

⁵³ Archiwum Salezjańskiego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tarnowskich Górach (ArSOSWTG), Program wychowawczy Salezjańskiego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tarnowskich Górach; Programy wychowawcze posiadają wszystkie szkoły, generalnie są one treścią zbliżone do siebie. Niestety nie został jednak opracowany dotychczas jeden wzorcowy program, na którym bazowałyby wszystkie szkoły salezjańskie w Polsce. Dla celów pracy posłużymy się jedynie niektórymi programami, np. ze szkół w Toruniu, Bydgoszczy, Szczecina, Wrocławia, Świątchłowic, Oświęcimia czy Piły.

Uwagi końcowe

Trzeba podkreślić, że nauczyciel współczesnej szkoły salezjańskiej spełnia także bardzo ważną rolę w środowisku lokalnym. Można powiedzieć, odwołując się do badań, że umiejętnie używa swojego autorytetu naukowego, wychowawczego i religijnego w kształtowaniu młodzieży. Stara się rozwijać harmonijnie jednocześnie rozum i wiarę na przedmiotach, które naucza. Wielu z nich pracuje z pasją wychowawczą, traktując właściwie młodzież poprzez wytwarzanie dobrej atmosfery wychowawczej, budując właściwe relacje z wychowankami. Zadania spełniane przez nauczycieli są ich codziennymi wyzwaniem w czasach zmian cywilizacyjnych, wielokulturowości, pluralizmu, subiektywizacji i prywatyzacji moralności.

W zaprezentowanym artykule przedstawiono wybrane idee dotyczące nauczyciela-wychowawcy w instytucjach salezjańskich. Rozważania te nie wyczerpują tematu, są raczej pewnego rodzaju schematem do badań, które należałoby kontynuować, bowiem coraz częściej tematyka ta wzbudza zainteresowanie i motywuje do jej pogłębienia oraz dalszych studiów historyczno-pedeutologicznych.

Streszczenie

Artykuł „Nauczyciel – wychowawca w instytucjach salezjańskich. O projekcie badań pedeutologicznych” zwraca uwagę na stan badań, kierunki poszukiwań i projekty badawcze w szkolnictwie salezjańskim. Podejmuje się w nim próbę zaprezentowania osoby nauczyciela w instytucjach salezjańskich, przedstawiając refleksję w oparciu o literaturę przedmiotu, podstawy źródłowe oraz wskazanie na ewolucję zadań nauczyciela we współczesnej szkole.

Należy podkreślić, iż stan badań pedeutologicznych w instytucjach salezjańskich nie przedstawia się zadowalająco. Zauważa się jednak, iż ostatnie dwudziestolecie wskazuje na zainteresowanie się pracą nauczyciela i ewolucję, jaką doświadczyły szkoły salezjańskie, np. w pierwszych szkołach

nauczycielami byli salezjanie księży i tzw. koadiutorzy, dziś natomiast jest ponad 98% nauczycieli świeckich. Spełniają oni ważną rolę w środowisku lokalnym, wpływając na dzieci i młodzież za pomocą metody wychowawczej zwaną systemem prewencyjnym harmonizującym rozum, religię oraz dobroć wychowawczą w procesie edukacyjnym. Przedstawione myśli są zachętą do pogłębiania badań pedeutologicznych, które należałoby kontynuować ze względu na coraz większe zainteresowanie szkolnictwem salezjańskim w Polsce.

Słowa kluczowe: nauczyciel, szkoła salezjańska, wychowanie katolickie, pedeutologia, historia wychowania

Abstract

The Article "The teacher – educator in Salesian institutions. A pedeutological research Project" draws attention to the state of research, directions of research and research projects in Salesian education. It attempts to present the teacher in Salesian institutions by presenting literature based reflections, sources and indications of the evolution of teacher-roles in Salesian schools.

Although the state of pedagogical research in the Salesian institutions is not sufficiently elaborate; one notes, however, that the last twenty years have witnessed growing interest in the teacher's work and evolution of Salesian schools. For example, in the early Salesian schools, teachers were only Salesians priests and/or thier coadjutors. Today, more than 98% of the teachers are lay persons. They play an important role in the local environment by influencing children and adolescents, through an educational method called the preventive system. This system harmonizes reason, religion, and loving kindness in the educational process. The ideas presented in this article encourage a deepening of pedeutical research, which is still in the process of growth, in Salesian education in Poland.

Key words: teacher, Salesian school, Catholic education, pedeutology, history of education